

JESMO LI SAMI U SVEMIRU?
(ili – 2010: Odiesja na Zemlji)

Gotovo je neupitna činjenica da su mediji danas najsigurniji i najupečatljiviji pokazatelj stanja duha u svijetu u kojem živimo – i to od onih već odavno klasičnih, kao što su novine i radio, do onih najnovijih, kao što su Internet i njegove bezbrojne inačice. Ona nekad kulturna a danas gotovo zaboravljena MacLuhanova sintagma, "medij je poruka", danas je – bez obzira na to što njezina gnomska kratkoća pomalo zamagljuje (s)misao "poruke" – aktualnija nego ikad prije, a nove elektronične "senzacije" (kao što su Face Book, YouTube, pa – u jednom širem kontekstu – čak i Big Brother) proširuju kontekst MacLuhanove najave.

U svijetu u kojemu, recimo, "eurocentrični" Zakon o diskriminaciji više govori o novom tipu diskriminacije, onaj koji se u SAD i u Europi provodi nad masovno otpuštanim radnicima, kakav nisu provodili ni fašistički ni komunistički režimi, ali ni onaj klasični, uljuđeni tip demokracije, koji je jedini zasluživao časni epitet demokratičnosti, a koji je definitivno skončao početkom ovog stoljeća, pometen stampedom razularenog neoliberalnog neokapitalizma (općepoznatog pod eufemističkim nazivom "novi svjetski poredak"), često je veći pokazatelj moralne žabokrečine u kojoj (smo osuđeni da) živimo. Tako su pred sad već oko mjesec dana izvjesni američki znanstvenici najavili medijima kako su na nekom planetu otkrili postojanje određenih oblika živih bića, što je potaknulo interes za pitanje koje je vjerojatno svatko od nas postavio: je li moguće da smo mi jedina živa bića u nepreglednom svemiru? A ako ima živih bića i na drugim planetama, nije li onda život na ovoj tek neuspjeli božji eksperiment, pogubne posljedice kojega je on možda pokušao ispraviti na nekim drugim planetama (u svom romanu "Kontrapunkt života" cinični Aldous Huxley je postavio iznimno duhovito retorsko pitanje: "Nije li možda ova naša Zemlja pakao neke druge planete?"). Na tom tragu je i simpatično duhovit odgovor jedne djevojke u TV-anketi koja rekla da, ako i ima živih bića na drugim planetama, ona vjeruje da su pametnija od nas.

Na kraju se sve svelo na ono "tresla se brda, rodio se miš" – znanstvenici su na konferenciji za tisak dali neodređen odgovor da je otkriće postojanja nekakvih izvora života ipak iznevjerilo njihova očekivanja, pa se ta ionako marginalizirana vijest za dan-dva izgubila iz medija. I ne samo to – potpisnik ovih redova je naknadno gotovo zaprepašteno zaključio da je dosta od toga što je na TV o tome čuo jednostavno zaboravio, što znači da ni njega ta "senzacionalna" vijest nije previše zanimala. Zato je gotovo bio odustao od pisanja ovakvog osvrt, ali su ga dva sasvim različita razloga ponukala da mu se ipak posveti.

Prije svega, u zemlji u kojoj je Sanader uhićeni a Šeks i Hebrang partijski ushićeni političari, u kojoj Pupovac dokazuje kako se položaj Srba u Hrvatskoj može lukavo iskoristiti za vlastitu političku nedodirljivost slijedom koaliranja s HDZ-om, itd, itd, čovjeku doista često dođe da se, poput Domenica Modugna u njegovoj kulturnoj pjesmi "Volare", otisne u astralne visine i odatle sažalno promatra ovu "dolinu suza". Što se pak tiče mogućnosti postojanja živih organizama na nekom drugom planetu, netko je davno, razmatrajući SF-filmove i SF-romane, dobro rekao da je znanstvena fantastika, posebno na filmu, gotovo mahom "homocentrična", što znači da su izmišljeni stanovnici izmišljenih svijetova najčešće – u rasponu od odvratnih čudovišta iz (posebno) ranijih "znan-fan" filmova do simpatičnog "E.T.-a", u većoj ili manjoj mjeri čovjekolika bića. Poznata američka autorica "znan-fan" romana Ursulla Guinn bila je jedna od rijetkih koja je stanovnike drugih planeta zamišljala kao amorfnu, čovjeku posve neslična bića, pa zato nije ni čudo što možda ni jedan njezin roman nije ekraniziran.

Drugi je razlog čisto formalne prirode. Ako me sjećanje ne vara, čini mi se da se 2001. godine malo pisalo i govorilo o kulturnom filmu "2001: Odiseja u svemiru" Stanleya Kubricka, iako sam film i danas uživa kulturni status. A bilo je doista mnogo razloga da se tadašnju godinu usporedi sa Clark/Kubrickovom svemirskom bajkom, u kojoj se glavni junak, astronaut, na kraju filma pretvara u "zvijezdano dijete". Kako je, međutim, desetak godina kasnije ("2001..." je snimljena 1968. godine) snimljen i svojevrsni nastavak pod naslovom "2010: Odiseja u svemiru" u režiji Petera Hyamsa (film je inače jedva prosječno djelo), palo mi je na pamet da pri kraju godine iz naslova tog filma spomenem i film koji je pred 30-ak godine koristio godinu koja je upravo na izmaku kao naslov svojevrsne "svemirske pustolovine". Sve to otvara jedno zanimljivo pitanje: koliko nas danas mogućnost postojanja i nekih drugih vrsta života i možebitnih "svemirskih" civilizacija uopće zanima?

Kako smo vidjeli, odgovoru na to pitanje nismo danas ništa ništa bliže nego u vrijeme kada su nastali filmovi o kojima govorimo. U to vrijeme postojao je, između ostalog, i tzv. "project Ciclop", "program oslušivanja glasova iz svemira", koji je njegov voditelj Bernard Olivier objasnio ovako: "Naš je osnovni cilj rješenje problema: je li čovjek jedino biće u svemiru?" Dragoš Kalajić direktno odgovara na to pitanje u svojoj knjizi "Smak sveta" iz 1979. godine ovim

riječima: "Smisao tog pitanja jest da je ... oslušivanje glasova iz svemira još jedan način da se ne čuju glasovi spostvenog očajanja zbog izgubljenosti na putovima udaljavanja od vlastitog bića... ipak, 'kontakti' postoje: u pitanju su marmor i jeka mučnine i hropca modernog čoveka, koji se odbijaju od zida vremena katastrofe, od tog ogledala očajanja, kao privid vanzemaljskih poruka. Te poruke potiču iz moderne civilizacije Zapada, a njihov povratak, kao odjek, svedoči o činjenici da je za tu civilizaciju horizont istorije konačno zatvoren. Preinačujući značenje tih poruka, moderni čovek odaje snažnu potrebu za 'kontaktom' sa vanzemaljskim, koju izaziva nepriznata svest o bezizlaznoj zatočenosti između zidova katastrofe..." (koju je sâm izazvao)

Tridesetak godina kasnije ovakva procjena više "ne drži vodu". Nije stvar toliko u tome da (post)moderni čovjek više sebi ne postavlja takvo pitanje, već u tome da je "smisao tog pitanja" sveo na istu razinu na koju je sveo i vlastitu (navodno – nakon sloma komunizma – ponovo pronađenu) religioznost: oboje je ispraznio od pravog sadržaja i srozao na konzumeristički surogat! Sâm Kalajić je svoj tadašnji kozmopolitski humanizam zamijenio velikosrpskim nacionalizmom i fetišiziranjem Slobodana Miloševića. Tajna svemira očividno sve manje zanima zapadnog "homme moyen sensuel" – umjesto toga, on se samozadovoljno praćaka u kloaki svoje moralne ispraznosti, odavno oguglao na smrad te prljave lokve. (Konačno, u kontekst kojim se bavimo skladno se uklapa "ispravak netočnog navoda" koji je autor ovog osvrta namijenio sam sebi. On je, naime, u nedavnom osvrtu famozni "Big Brother" pripisao Novoj TV, umjesto RTL-u. Ne'š ti razlike – kao da je gadljivi "Trenutak istine" iz udarnog večernjeg programa Nove TV manja moralna kloaka od "velikoga brace", kako "Big Brotheru" tepa jedan sluđeni novinarski fan. Dakle, da 'prostite, "nije govno, nego se pas posra" – kud ćeš boljeg zaključka prijepora "jesmo li sami u svemiru" od ovoga?!)